

การใช้เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์จัดกลุ่มย่อยภาษาไทดำ
และข้อสนับสนุนการอพยพย้ายถิ่นฐาน
Linguistic classification of Tai Dam dialects
and immigration support

โสภิตา ถาวร*

spt.pita@gmail.com

สมทรง บุรุษพัฒน์**

sburusphat@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์การจัดกลุ่มย่อยภาษาไทดำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์ คือ พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทดำดั้งเดิมเป็นเกณฑ์หลัก และพัฒนาการของเสียงพยัญชนะกับสระภาษาไทดำดั้งเดิมเป็นเกณฑ์รอง และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์ดังกล่าวกับการอพยพย้ายถิ่นของชาวไทดำ โดยใช้กรอบความคิดทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติและแนวคิดทางภาษาศาสตร์เชิงสังคม ผลการวิจัยพบว่า การใช้เกณฑ์การกลายเสียงของวรรณยุกต์ ซึ่งพิจารณาจากสัทลักษณะของวรรณยุกต์ A ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในภาษาไทดำปัจจุบัน ทำให้ผู้วิจัยสามารถแบ่งกลุ่มย่อยของภาษาไทดำได้เฉพาะในประเทศไทย ส่วนการใช้เกณฑ์พัฒนาการของเสียงพยัญชนะกับสระภาษาไทดำดั้งเดิมสามารถแสดงความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างไทดำประเทศไทยกับไทดำประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่เป็นไทดำอพยพ มากกว่าไทดำประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่เป็นไทดำต้นกำเนิด การแบ่งกลุ่มย่อยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับประวัติการย้ายถิ่นฐานของชาวไทดำ

คำสำคัญ : ภาษาไทดำดั้งเดิม, ภาษาไทดำปัจจุบัน, การจัดกลุ่มย่อยภาษาไทดำ, การอพยพย้ายถิ่นของไทดำ

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

** ศาสตราจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

Abstract

This research paper is an analysis of the subgrouping of Tai Dam dialects in Southeast Asia by using linguistic criteria—mainly tonal development—as well as consonant and vowel development. It further analyzes the relationship between the mentioned linguistic criteria and the migration patterns of Tai Dam people based on comparative and historical linguistics, and sociolinguistic approaches. The research found that the development of proto-Tai Dam tones focusing on the phonetic characteristics of ‘A’ tone, can be used to classify Tai Dam dialects in Thailand. The changes of proto-Tai Dam consonants and vowels show that Tai Dam dialect used in Thailand are more closely related to the Tai Dam in Laos—who are present-day Tai Dam migrants—than they are to the Tai Dam in Vietnam, who are the original Tai Dam. This Tai Dam classification correlates with the history of Tai Dam migration.

Keywords: Proto-Tai Dam, Modern Tai Dam, Tai Dam classification, Tai Dam migration

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทดำที่จัดว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีความสำคัญเนื่องจากอาศัยอยู่ในหลายประเทศคลุมอาณาบริเวณภาคตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ทางตอนเหนือตั้งแต่แขวงเวียงจันทน์ขึ้นไปของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกระจายไปบริเวณต่างๆ ของประเทศไทย

จากประวัติศาสตร์ถิ่นฐานและการอพยพย้ายถิ่นของชาวไทดำที่อพยพออกจากถิ่นฐานเดิมที่ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เรียกว่า “ภาษาไทดำต้นกำเนิด” ผ่านลงมาทางประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและข้ามแม่น้ำโขงเข้าสู่ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่สาม เรียกว่า “ภาษาไทดำอพยพ” นั้น เป็นระยะเวลาานมากกว่า 200 ปีมาแล้ว แม้ว่าไทดำจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังรักษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไทดำของตนโดยเฉพาะภาษาพูดและวัฒนธรรมไว้ได้อย่างเข้มแข็ง (L-Thongkum, 2002) แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงภาษาไทดำตามถิ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (โสภิตา ถาวร และสมทรง บุรุษพัฒน์, 2561) ได้พบว่าภาษาไทดำแต่ละถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงเสียงจากภาษาไทดำดั้งเดิม (L-Thongkum, 2002 และ Pittayaporn, 2009) มาเป็นภาษาไทดำปัจจุบันและมีการแปรไปตามถิ่นแตกต่างกันอันเกิดจากปัจจัยการสัมผัสภาษา (language contact) จากคำยืมภาษารอบข้างอันเป็นภาษาของชนกลุ่มใหญ่ ได้แก่ ภาษาเวียดนาม ภาษาลาว และภาษาไทยมาตรฐาน ซึ่งจัดเป็นปัจจัยภายนอกภาษาที่มีความสำคัญยิ่ง จึงน่าสนใจศึกษาว่าลักษณะทางเสียงที่แตกต่างกันตามถิ่นนั้นจะนำมาใช้เป็นเกณฑ์เพื่อจัดกลุ่มย่อยของภาษาไทดำได้อย่างไร และผลของการจัดกลุ่มย่อยโดยใช้เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์ดังกล่าวจะสามารถใช้บูรณาการสนับสนุนประวัติศาสตร์เส้นทางการอพยพย้ายถิ่นหรือไม่อย่างไร ซึ่งยังไม่มีงานวิจัยใดศึกษามาก่อนหน้านี้

2. วัตถุประสงค์

2.1 วิเคราะห์การจัดกลุ่มย่อยภาษาไทดำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยใช้เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์ คือ พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทดำดั้งเดิม และพัฒนาการของเสียงพยัญชนะกับสระภาษาไทดำดั้งเดิม

2.2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์กับการอพยพย้ายถิ่นของชาวไทดำ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในอดีตที่ได้ศึกษาพัฒนาการของระบบเสียงภาษาไทดำดั้งเดิมสู่ภาษาไทดำปัจจุบันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประวัติศาสตร์การอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวไทดำ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 พัฒนาการของระบบเสียงภาษาไทยคำ

พัฒนาการของระบบเสียงภาษาไทยคำประกอบด้วยพัฒนาการของวรรณยุกต์ และพัฒนาการของพยางค์กับสระภาษาไทยคำดั้งเดิม ดังนี้

วรรณยุกต์ในภาษาไทยคำดั้งเดิม (Proto Tai Dam) มีผู้สืบสร้างไว้ตามแนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ คือ งานวิจัยของ L-Thongkum (2002) และ Pittayaporn (2009) ทั้งสองงานนี้ได้สืบสร้างให้วรรณยุกต์ในภาษาไทยคำดั้งเดิมมี 4 เสียง คือ *A *B *C และ *D โดยวรรณยุกต์ดั้งเดิม *A *B และ *C ปรากฏในพยางค์เป็น ส่วนวรรณยุกต์ *D ปรากฏในพยางค์ตายและจัดให้เป็นวรรณยุกต์ย่อยของวรรณยุกต์ *B ระดับเสียงสูงต่ำ (pitch) มีดังนี้ วรรณยุกต์ *A ในภาษาไทยคำดั้งเดิมสืบสร้างให้เป็นวรรณยุกต์เสียงระดับ วรรณยุกต์ *B เป็นวรรณยุกต์เสียงขึ้น และวรรณยุกต์ *C เป็นวรรณยุกต์เสียงตก พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยคำปัจจุบันทุกถิ่นที่ใช้สืบสร้างเกิดจากลักษณะของการแยกเสียงวรรณยุกต์ (tone split) ตามเสียงพยางค์ระดับดั้งเดิม 2 กลุ่ม ได้แก่ พยางค์ต้นเสียงไม่ก้องและพยางค์ต้นเสียงก้อง ส่งผลให้ในภาษาไทยคำปัจจุบันมีการแยกเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมจาก 3 เสียงเป็น 6 เสียง (*D = *B) ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงได้ปรับเลขที่ของวรรณยุกต์ตามการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ในพยางค์เป็นคือ วรรณยุกต์ ABC123 เป็นวรรณยุกต์ที่ 1, 3 และ 5 และ ABC4 เป็นวรรณยุกต์ที่ 2, 4 และ 6 ตามลำดับ ทั้งนี้ ในงานวิจัยของ Pittayaporn (2009) ต่างจากงานวิจัยของ L-Thongkum (2002) ตรงที่ได้สืบสร้างให้วรรณยุกต์ *C มีเสียงบีบเส้นเสียง (Glottalized falling tone) ดังแสดงการสังเคราะห์ไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การแยกเสียงวรรณยุกต์ A B C เป็น 2 เสียงตามสัทลักษณะก้อง - ไม่ก้องของเสียงพยางค์ต้นในภาษาไทยคำ

วรรณยุกต์ในภาษาไทยคำ ปัจจุบันพยางค์ต้น	A	B	C	D
1. พยางค์ต้นเสียงไม่ก้อง *p-, *t-, *k- ฯลฯ	ว.1 ต่ำระดับ (Low level)	ว.3 ต่ำ-ขึ้น (Low rising)	ว.5 ต่ำ-ตก (Low falling (?))	ว.3 ต่ำ-ขึ้น (Low rising)
2. พยางค์ต้นเสียงก้อง *b-, *d-, *g- ฯลฯ	ว.2 สูงระดับ (High level)	ว.4 กลางระดับ Mid level	ว.6 สูง-ตก (High falling (?))	ว.4 กลางระดับ Mid level

สำหรับงานวิจัยในอดีตที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับวรรณยุกต์ในภาษาไทยคำปัจจุบันมีอยู่จำนวนมากทั้งไทดำในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (Gedney, 1964; Fippinger & Fippinger, 1974; L-Thongkum, 2002 และ Burusphat, 2012) ไทดำถิ่นบ้านหัวขัว เมืองน้ำทา แขวงหลวงน้ำทา ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (L-Thongkum, 2002) และไทดำประเทศไทย (กาญจนา พันธุ์คำ, 2523; Plungsuwan, 1981; วิไลลักษณ์ เคชะ, 2530; Maneewong, 1987; กันทิมา วัฒนธรรมประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2531; อัญชลี บุณยะสิงห์, 2531; รสริน เสือส่อสิทธิ์, 2535; อรพันธ์ อุนากรสวัสดิ์, 2536; สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ, 2541; สุพัตรา จิรนนทนาภรณ์ และคณะ, 2546; สุนทรรัตน์ แสงงาม, 2549; เพ็ญวิภา อยู่เย็น, 2556 และสมทรง บุรุษพัฒน์, 2556) ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์พัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาไทยคำดั้งเดิมสู่ภาษาไทยคำปัจจุบันทั้งเรื่องการแยกเสียงรวมเสียงและสัทลักษณะของวรรณยุกต์หลักในภาษาไทยคำที่ในแต่ละถิ่นส่วนใหญ่มีเหมือนหรือคล้ายกัน ดัดแปลงจากงานวิจัยของ โสภิตาถาวร และสมทรง บุรุษพัฒน์ (2559) สรุปได้ตารางที่ 2 - 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สรุปสัทลักษณะหลักของวรรณยุกต์ภาษาไทยคำในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (ภาษาไทดำต้นกำเนิด) และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ภาษาไทดำอพยพ)

ไทดำประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม					ไทดำประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว				
A	B	C	DS	DL	A	B	C	DS	DL
1 [22]	3 [24, 25, 34]	5 [31 [?]]	3 [24, 25, 34]		1 [22]	3 [34]	5 [31]	3 [23, 35]	
2 [44]	4 [33]	6 [43]	4 [33]		2 [44]	4 [33]	6 [32]	4 [33]	

ตารางที่ 3 สรุปสัทลักษณะหลักของวรรณยุกต์ภาษาไทยในประเทศไทย (ภาษาไทยคำพยพ)

ไทดำประเทศไทย									
กลุ่มที่ 1 กลุ่มตะวันตก (ถิ่นบ้านหัวเขาจีน จังหวัดราชบุรี)					กลุ่มที่ 2 กลุ่มตะวันออก (ถิ่นบ้านนาป่าหนาด จังหวัดเลย)				
A	B	B	DS	DL	A	B	B	DS	DL
1 [23]	3 [25]	5 [21 [?]]	3 [25]		1 [242]	3 [25]	5 [31 [?]]	3 [25~ 35]	
2 [232]/ [243]	4 [33]	6 [31 [?]]	4 [33]		2 [44]	4 [33]	6 [43]	4 [33]	

สำหรับการพัฒนาการของพยัญชนะกับสระภาษาไทยคำดั้งเดิม L-Thongkum (2002) ได้เสนอผลการสืบสร้างไว้สรุปได้ดังตารางที่ 4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 สรุปพยัญชนะและสระภาษาไทยคำดั้งเดิม (L-Thongkum, 2002)

พยัญชนะต้นภาษาไทยคำดั้งเดิม					
กักอโฆชะ สิริล	*p-	*t-	*c-	*k-	*ʔ-
กักอโฆชะ ธนิต	*ph-	*th-		*kh-	
กักโฆชะ	*b-	*d-	*ʃ-	*g-	
กักบีบเส้นเสียงโฆชะ	*ʔb-	*ʔd-			
เสียดแทรกอโฆชะ	*f-	*s-		*x-	*h-
เสียดแทรกโฆชะ	*v-	*z-		*y-	*ɦ-
ก้องกังวานอโฆชะ	*hm-	*hn-	*hɲ-	*hŋ-	
	*hw-	*hl-			
ก้องกังวานบีบเส้นเสียงโฆชะ			*ʔɲ-	*ʔŋ-	
		*ʔl-	*ʔj-		
ก้องกังวานโฆชะ	*m-	*n-	*ɲ-	*ŋ-	
	*w-	*l-	*j-		
พยัญชนะต้นควบกล้ำภาษาไทยคำดั้งเดิม					
*kw-	*khw-	*gw-	*yw-	*hɲw-	*ŋw-

พยัญชนะท้ายภาษาไทดำโบราณ					
*-p		*-t		*-k	
*-m		*-n		*-ŋ	
*-w		*-j			
สระเดี่ยวภาษาไทดำดั้งเดิม					
สระเดี่ยวเสียงสั้น			สระเดี่ยวเสียงยาว (ปรากฏเฉพาะหน้า *-k)		
*i	*u	*u	*ii	*uuu	*uu
*e	*ɤ	*o			
*ɛ	*a	*ɔ	*ɛɛ	*aa	*ɔɔ
สระประสมภาษาไทดำดั้งเดิม					
สระประสมเสียงสั้น			สระประสมเสียงยาว (ปรากฏเฉพาะหน้า *-k)		
*io	*uo	*uo	*iio *auu	*uuuo	*uuo

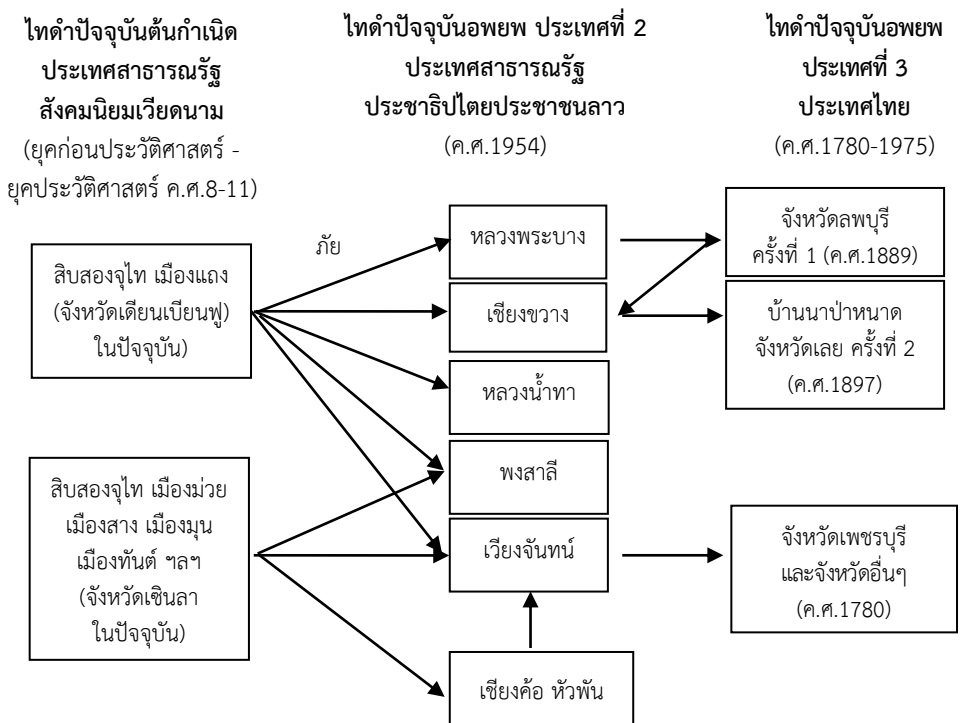
จากการศึกษาการสืบสร้างเสียงในภาษาไทดำดั้งเดิม (L-Thongkum, 2002 และ Pittayaporn, 2009) นี้ นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงภาษาไทดำถิ่นต่างๆ ในงานวิจัยนี้ในประเด็นที่ต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบการแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงของภาษาไทดำถิ่นต่างๆ รวมถึงการจัดกลุ่มย่อยภาษาไทดำแต่ละถิ่นตามเส้นทางการอพยพ โดยใช้วิธีการศึกษาภาษาต่างสมัย (Diachronic study) ตามแนวคิดทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (Comparative method) การศึกษาผลการสืบสร้างดังกล่าวจะใช้เป็นตัวตั้งแทนภาษาดั้งเดิมในการแสดงกฎการกลายเสียงเพื่ออธิบายว่ามีการกลายเสียงจากภาษาไทดำดั้งเดิมมาเป็นเสียงภาษาไทดำต้นกำเนิดในประเทศเวียดนามและภาษาไทดำอพยพในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและในประเทศไทยอย่างไร

3.2 ประวัติศาสตร์การอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวไทดำ

ไทดำเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทหรือสิบสองเจ้าไทซึ่งในปัจจุบันคือบริเวณแถบตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (Bacthi, 2000) ภายหลังจากที่ฝรั่งเศสยึดครองประเทศเวียดนาม ลาว และกัมพูชาได้แล้ว ฝรั่งเศสได้รวมประเทศเหล่านี้ตั้งเป็นกลุ่มประเทศอินโดจีนของฝรั่งเศสและได้ผนวกเอาดินแดนสิบสองจุไทของไทดำเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศอินโดจีนด้วย ส่งผลให้กลุ่มคนพื้นเมืองและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้รับผลกระทบ กลุ่มไทดำเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงเนื่องจากฝรั่งเศสได้แบ่งแยกดินแดนสิบสองจุไทออกเป็นสองส่วน จึงทำให้กลุ่มไทดำต่อต้านฝรั่งเศส ในระยะเวลาภายหลังได้เกิดศึกสงครามสู้รบกันขึ้นในดินแดนสิบสองจุไทหลายครั้ง ทำให้ไทดำเกิดความระส่ำระสายและไทดำเองก็มักจะตกเป็นฝ่ายแพ้จึงสูญเสียอำนาจและอ่อนแอลงเรื่อยๆ จนในที่สุดอาณาจักรสิบสองจุไทก็ล่มสลายลง บางกลุ่มถูกกวาดต้อน บางกลุ่มต้องหลบหนีภัยสงครามเข้าไปในดินแดนประเทศต่างๆ (เพชรตะบอง ไพศุณย์, 2553) สำหรับในภูมิภาคเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศไทย การอพยพของไทดำส่วนใหญ่ล้วนเป็นผลมาจากสงครามที่ผู้มีอำนาจต่างแย่งชิงกันเพื่อครอบครองดินแดนสิบสองจุไททั้งสิ้น

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการย้ายถิ่นฐานของชาวไทดำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้วิจัยได้สรุปสังเคราะห์ไว้ดังรูปที่ 1 (ประยุกต์จากโสภิตา ถาวร และสมทรง บุรุษพัฒน์, 2561) แสดงเส้นทางการอพยพของชนไทดำออกจากดินแดนสิบสองจุไทประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามไปสู่ประเทศที่สองคือประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และประเทศที่สามคือประเทศไทย ได้ดังนี้

รูปที่ 1 การอพยพย้ายถิ่นของชาวไทดำจากดินแดนสิบสองจุไท ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมาสู่ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและไทย (ประยุกต์จากโสภิตา ถาวร และสมทรง บุรุษพัฒน์, 2561)

ผลจากการสังเคราะห์ประวัติศาสตร์ไทดำในสิบสองจุไทและการย้ายถิ่นฐานของชาวไทดำดังกล่าวข้างต้นล้วนมีความสำคัญโดยตรงกับการจัดกลุ่มย่อยภาษาไทดำตามถิ่นต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในงานวิจัยนี้ เนื่องจากทำให้ทราบข้อมูลถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้พูดไทดำที่อาศัยอยู่กระจัดกระจายในพื้นที่ต่างๆ เพื่อวิเคราะห์ว่าไทดำในถิ่นต่างๆ นั้นจะมีการใช้ภาษาที่

เหมือนหรือแตกต่างกันไปอย่างไร เกณฑ์ทางเสียงดังกล่าวจะสามารถนำมาใช้จัดกลุ่มย่อยไทดำที่อพยพไปตั้งถิ่นฐานในถิ่นต่างๆ ได้หรือไม่ และสอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเส้นทางการย้ายถิ่นฐานของชาวไทดำอย่างไร

4. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

งานวิจัยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1.1 ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ตามภูมิภาคในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของภาษาไทดำจากงานวิจัยของโสภิตา ถาวร และสมทรง บุรุษพัฒน์ (2559) ที่ได้มีการศึกษามาแล้ว ดังนี้

ภาษาไทดำประเทศไทย 2 ถิ่น ได้แก่

- 1) จังหวัดราชบุรี ที่บ้านห้วยเขาจีน ใช้เป็นตัวแทนภาษาไทดำในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย
- 2) จังหวัดเลย ที่บ้านนาป่าหนาด ซึ่งเป็นหมู่บ้านไทดำถิ่นเดียวที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ภาษาไทดำประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 7 ถิ่น ได้แก่

- 1) แขวงเชียงขวาง (Xiangkhoang) ได้แก่ บ้านเชียงเกี้ยว บ้านม่วงไซย เมืองคูน (Muong Khoun)
- 2) แขวงหัวพัน (Houaphan) ได้แก่ บ้านโพนทอง บ้านสบสาน เมืองเชียงค้อ (Xiangkho)
- 3) แขวงพงสาลี (Phongsali) ที่บ้านนาคำ เมืองใหม่ (Muong Mai)
- 4) แขวงหลวงน้ำทา (Luang Nam Tha) ได้แก่ บ้านหนองบัว เมืองสิง (Muong Sing) บ้านน้ำแฉ่ง เมืองหลวงน้ำทา (Muong Luang Nam Tha) ซึ่งเป็นคนละพื้นที่กับในงานของ L-Thongkum (2002)

ภาษาไทดำประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม 13 ถิ่น ได้แก่

- 1) จังหวัดเยินบาย¹ (Yen Bai) ที่บ้านกางนา เมืองลอ (Muong Lo)
- 2) จังหวัดเทียนเบียนฟู (Dien Bien Phu) ได้แก่ บ้านกอมี่ บ้านแทงชวน บ้านหนองโน บ้านเต็น บ้านอิมล่า เมืองแทง/เถง (Thanh) ซึ่งเป็นคนละพื้นที่กับในงานของ L-Thongkum (2002)
- 3) จังหวัดเซินลา (Son La) ได้แก่ บ้านน้ำตา เมืองม่วย (Muong Muay), บ้านเบา บ้านเปียง บ้านซาลัก บ้านตึง บ้านมี บ้านฮุ่ม เมืองเซินลา (Muong Son La) ซึ่งเป็นคนละพื้นที่กับในงานของ L-Thongkum (2002)

4.1.2 ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะกับสระตามภูมิภาคในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลถิ่นเดียวกับในงานวิจัยของโสภิตา ถาวร และสมทรง บุรุษพัฒน์ (2559) ที่ได้ศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ดังกล่าวไว้ข้างต้น นอกจากนี้ยัง

ใช้ข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะกับสระภาษาไทยดำบางส่วนจากงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วเพิ่มเติม ดังนี้ งานวิจัยของสมทรง บุรุษพัฒน์ (2561) ได้แก่ ไทยดำถิ่นบ้านบุ่งบ้านธงไชยใต้ เมืองหลวงน้ำทา แขวงหลวงน้ำทา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และถิ่นเชินลา ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ส่วนไทยดำในประเทศไทย กลุ่มตะวันออก (ถิ่นบ้านนาป่าหนาด จังหวัดเลย) ใช้ผลการวิจัยของโสภิตา ถาวร (2556) และไทยดำกลุ่มตะวันตก (ถิ่นเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี) ใช้ผลการวิจัยของ L-Thongkum (2002)

4.1.3 คัดเลือกผู้บอกภาษาถิ่นต่างๆ ถิ่นละ 2-5 คน อายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไป เพื่อเก็บข้อมูลการแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะกับสระภาษาไทยดำ ผู้บอกภาษาจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิงก็ได้ โดยมีคุณสมบัติหลักคือ ผู้บอกภาษาทุกคนจะต้องพูดภาษาไทยดำเป็นภาษาแม่ เกิดและเติบโต ณ ถิ่นที่อยู่นั้นๆ รวมจำนวนผู้บอกภาษาทั้งหมด 90 คน

4.1.4 สร้างเครื่องมือวิจัยซึ่งประกอบด้วยแบบสำรวจประวัติของผู้บอกภาษาและรายการคำสำหรับวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะกับสระเป็นจำนวนทั้งสิ้น 280 คำ (โสภิตา ถาวร, 2556)

4.2. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบการแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงภาษาไทยดำถิ่นต่างๆ รวมถึงการจัดกลุ่มภาษาไทยดำแต่ละถิ่นตามเส้นทางการอพยพ โดยเฉพาะเปรียบเทียบให้เห็นว่าระบบเสียงไทยดำแต่ละถิ่นมีวิวัฒนาการจากภาษาไทยดำดั้งเดิมอย่างไร ใช้วิธีการศึกษาภาษาต่างสมัย (Diachronic study) ตามแนวคิดทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (Comparative method) โดยยึดงานของ Li (1977) และ L-Thongkum (2002) มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดให้ไทยดำถิ่นใดๆ อยู่กลุ่มย่อยเดียวกันนั้นจะพิจารณาจากพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงเสียงจากภาษาไทยดำดั้งเดิมมาเป็นภาษาไทยดำปัจจุบันที่มีลักษณะเหมือนกัน

4.2.2 การวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงภาษาไทยดำต่างถิ่นกันใช้วิธีการศึกษาภาษาร่วมสมัย (Synchronic study) ซึ่งเป็นการศึกษาโดยมองภาษาในช่วงเวลาเดียวหรือสมัยเดียวแล้วเห็นลักษณะที่แปรไปในภาษานั้นๆ ตามแนวของภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistics) คือ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภาษา ซึ่งหมายถึง วรรณยุกต์และพยัญชนะกับสระ กับตัวแปรทางสังคมในงานวิจัยนี้หมายถึง ถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้พูด เพื่อดูว่าผู้พูดภาษาไทยดำต่างถิ่นที่อยู่อาศัยกันจะมีการแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงเกิดขึ้นหรือไม่ ในลักษณะใดบ้าง และนำข้อมูลด้านปัจจัยทางสังคมภายนอกภาษา (External sociolinguistic factors) คือ การสัมผัสภาษา (Language contact) มาวิเคราะห์ว่ามีบทบาทต่อการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษาหรือไม่มาพิจารณาร่วมด้วย รวมทั้งยังมีการสันนิษฐานเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นของภาษาไทยดำในอนาคตอันจะมีผลต่อการจัดกลุ่มย่อยของภาษาไทยดำอีกด้วย

4.3. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอด้วยการบรรยายผลการสังเคราะห์การจัดกลุ่มย่อยภาษาถิ่นไทดำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามเส้นทางการอพยพโดยใช้เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์ด้วยแผนที่ทางภูมิศาสตร์และสรุปผลการวิจัย

5. ผลการวิจัย

เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์ คือ พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทดำดั้งเดิม และ พัฒนาการของเสียงพยัญชนะกับสระภาษาไทดำดั้งเดิมบางเสียง สามารถนำมาใช้จัดกลุ่มย่อยภาษาไทดำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และใช้เป็นข้อสนับสนุนประวัติการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวไทดำได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 การใช้เกณฑ์พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม

การใช้เกณฑ์พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมเป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่มย่อยภาษาไทดำนั้นวิเคราะห์จากการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ในภาษาไทดำดั้งเดิมมาสู่วรรณยุกต์ในภาษาไทดำปัจจุบันถิ่นต่างๆ ผลการวิเคราะห์จากงานวิจัยของโสภิตา ถาวร และสมทรง บุรุษพัฒน์ (2559) แสดงให้เห็นได้ว่าภาษาไทดำถิ่นต่างๆ ยังมีการเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทดำดั้งเดิมมาเป็นระบบวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง ในภาษาไทดำปัจจุบันทุกถิ่นเป็นไปตามระบบภาษาไทดำ โดยมีการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์เป็นระบบเดียวกันคือ ABCD123-4 และ B=D แต่มีสัทลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกันไปในแต่ละถิ่น โดยเฉพาะวรรณยุกต์ A ของภาษาไทดำประเทศไทยซึ่งผู้วิจัยสามารถใช้เป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มย่อยของภาษาไทดำได้ดังนี้

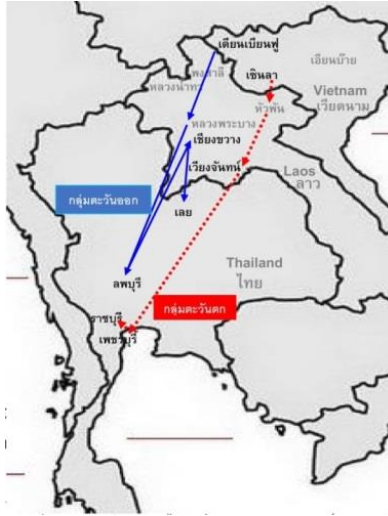
วรรณยุกต์ A ของภาษาไทดำในประเทศไทยสาธราษฎร์สังคมนิยมเวียดนามและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวยังคงรักษาสัทลักษณะระดับในภาษาไทดำดั้งเดิมอยู่คือวรรณยุกต์ A123 ผู้บอกภาษาใช้เสียงกลางต่ำระดับ [22] และวรรณยุกต์ A4 เป็นเสียงกลางสูงระดับ [44] ตามลำดับ แต่ไทดำในประเทศไทยมีสัทลักษณะหลักแตกต่างกันออกไป ได้แก่ ไทดำประเทศไทย ถิ่นบ้านหัวเขาจีน จังหวัดราชบุรี สัทลักษณะของวรรณยุกต์ A มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยวรรณยุกต์ A123 มีเสียงเป็นกลางต่ำ-ขึ้น [23] และวรรณยุกต์ A4 มีเสียงเป็นกลางต่ำ-ขึ้น-ตก [232~243] ซึ่งให้ผลเช่นเดียวกับงานวิจัยในอดีตที่ศึกษาวรรณยุกต์ไทดำในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย ส่วนไทดำประเทศไทย ถิ่นบ้านนาป่าหนาด จังหวัดเลย วรรณยุกต์ A123 มีเสียงเป็นกลางต่ำ-ขึ้น-ตก [242] ซึ่งแตกต่างไปจากไทดำในถิ่นอื่นๆ ทั้งหมด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดแบ่งกลุ่มของภาษาไทดำปัจจุบันในประเทศไทยออกเป็น 2 กลุ่มย่อยที่แตกต่างกัน คือ ไทดำประเทศไทยกลุ่มตะวันตก (จังหวัดราชบุรีและจังหวัดอื่นๆ) และกลุ่มตะวันออก (จังหวัดเลย)

การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ภาษาไทดำในประเทศไทยข้างต้น สะท้อนให้เห็นอิทธิพลของการสัมผัสภาษา (Language contact) กับภาษาดั้งเดิมที่มีอยู่แล้วของถิ่นฐานนั้นๆ

กล่าวคือ ไทดำกลุ่มตะวันตก (บ้านหัวเขาจีน จังหวัดราชบุรี) วรรณยุกต์ A123 ที่มีเสียงเป็นกลางต่ำ-ขึ้น [23] สันนิษฐานว่าน่าจะได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยถิ่นราชบุรีที่วรรณยุกต์เป็นเสียงขึ้น [24/ 214] และ [313] ตามลำดับ หรืออาจได้รับอิทธิพลจากภาษาลาวเวียงจันทน์ขณะที่อยู่พยท้าววรรณยุกต์ A1 เป็นเสียงต่ำ-ขึ้น [24] เช่นเดียวกัน รวมทั้งวรรณยุกต์ A4 ที่มีเสียงเป็นกลางต่ำ-ขึ้น-ตก [232~243] ก็อาจได้รับอิทธิพลจากภาษาลาวเวียงจันทน์ที่วรรณยุกต์ A4 มีเสียงเป็น(กลาง)สูง-ขึ้น-ตก [453/ 343] ส่วนไทดำกลุ่มตะวันออก (บ้านนาป่าหนาด จังหวัดเลย) วรรณยุกต์ A123 ที่มีเสียงเป็นกลางต่ำ-ขึ้น-ตก [242] สันนิษฐานว่าอาจได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยถิ่นเลยหรืออาจสัมผัสภาษาจากภาษาลาวหลวงพระบางที่เคยเป็นเส้นทางอพยพที่วรรณยุกต์ A23 เป็นเสียงกลาง(ต่ำ)-ขึ้น-ตก [342, 232] (โสภิตา ถาวรและสมทรง บุรุษพัฒน์, 2559) ทั้งนี้การร่อนรอยของการสัมผัสภาษาที่ไทดำประเทศไทยกลุ่มตะวันตกอาจรับมาจากภาษาลาวเวียงจันทน์² และไทดำประเทศไทยกลุ่มตะวันออกอาจรับมาจากภาษาลาวหลวงพระบาง อาจกล่าวได้ว่าเกณฑ์ทางภาษาซึ่งก็คือวรรณยุกต์มีความสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ถิ่นฐานและเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นของชาวไทดำทั้งสองกลุ่มที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยคนละเส้นทางกัน

นอกจากนี้ปัจจัยในเรื่องระยะเวลาของการสัมผัสภาษาสามารถใช้สนับสนุนความเข้มข้นของการสัมผัสภาษาได้เป็นอย่างดีที่ว่า ไทดำทั้งสองกลุ่มนี้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยคนละช่วงเวลากัน ไทดำกลุ่มตะวันตกอพยพเข้ามาในประเทศไทยครั้งแรกในปี ค.ศ.1780 ซึ่งเป็นระยะเวลา 200 กว่าปีมาแล้ว ขณะที่ไทดำกลุ่มตะวันออกอพยพตามหลังเข้ามาทั้งสองครั้งในปี ค.ศ.1889 และ ค.ศ.1897 ตามลำดับ จึงส่งผลในระดับโครงสร้างทางเสียงของวรรณยุกต์ A ในภาษาไทดำกลุ่มตะวันตกให้เปลี่ยนแปลงอย่างสมบูรณ์ไปก่อนภาษาไทดำกลุ่มตะวันออก กล่าวคือ คำทุกคำที่มีวรรณยุกต์ A ในภาษาไทดำกลุ่มตะวันตกได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากวรรณยุกต์ระดับ [22] (A123) และ [44] (A4) ในภาษาไทดำดั้งเดิมไปเป็นวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ กลางต่ำ-ขึ้น [23] และกลางต่ำ-ขึ้น-ตก [232~243] ตามลำดับ ในภาษาไทดำปัจจุบันจนไม่มีคำยกเว้นใดๆ

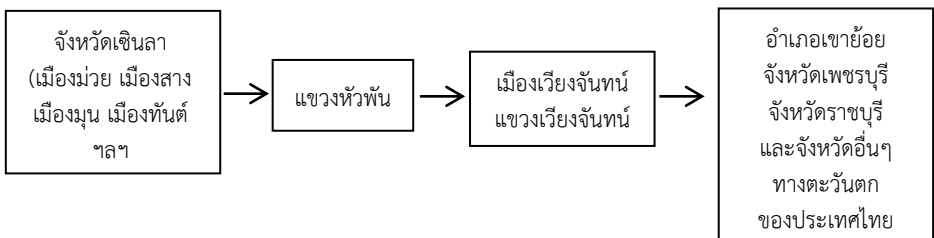
พัฒนาการของวรรณยุกต์ภาษาไทดำจากภาษาไทดำดั้งเดิมมาสู่ภาษาไทดำปัจจุบันในประเทศไทยทั้ง 2 กลุ่ม ในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันและอิทธิพลของการสัมผัสภาษาดังได้กล่าวข้างต้นนี้สนับสนุนประวัติศาสตร์ถิ่นฐานและเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นของชาวไทดำจากประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (ไทดำต้นกำเนิด) มาสู่ประเทศไทย (ไทดำอพยพ) ดังแสดงในรูปที่ 2 ต่อไปนี้

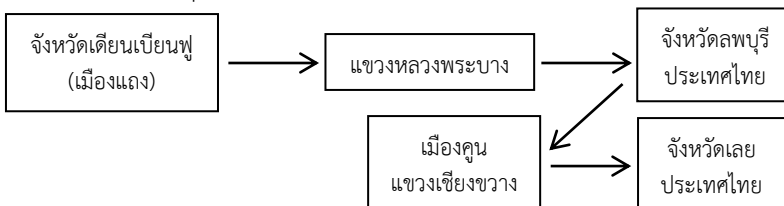
รูปที่ 2 แผนที่แสดงถิ่นฐานและเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นของชาวไทย
จากประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (ไทดำต้นกำเนิด) มาสู่ประเทศไทย (ไทดำอพยพ)

จากรูปที่ 2 ได้แสดงให้เห็นถิ่นฐานและเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นของชาวไทย
จากประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมาสู่ประเทศไทย ซึ่งสามารถแยกออกเป็นสองกลุ่ม
ดังสรุปได้ดังรูปที่ 3

กลุ่มที่ 1 (ค.ศ.1780)

กลุ่มที่ 2 (ครั้งที่ 1 ค.ศ. 1889, ครั้งที่ 2 ค.ศ. 1897)

รูปที่ 3 ถิ่นฐานและเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นของชาวไทย
จากประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมาสู่ประเทศไทยสองกลุ่ม

จากรูปที่ 3 แสดงเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นของชาวไทยดำมาสู่ประเทศไทยนี้จะเห็นว่าชาวไทยดำอพยพมาสองเส้นทาง คือ เส้นทางหนึ่งมาจากถิ่นฐานเดิมที่จังหวัดเขินลา (เมืองม่วย เมืองสาง เมืองมุน เมืองทันต์ ฯลฯ) และอีกเส้นทางหนึ่งมาจากถิ่นฐานเดิมที่เมืองแฉง จังหวัดเหียนเบียนฟู

อย่างไรก็ตาม จากการใช้เกณฑ์พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งพิจารณาจากสัทลักษณะของวรรณยุกต์ A ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในภาษาไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะวรรณยุกต์ A ของภาษาไทยดำประเทศไทยกลุ่มตะวันตกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสมบูรณ์แล้ว ทำให้ผู้วิจัยสามารถแบ่งกลุ่มย่อยของภาษาไทยดำซึ่งสอดคล้องกับประวัติการย้ายถิ่นฐานของชาวไทยดำในประเทศไทยได้เท่านั้น สำหรับไทดำในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น ทั้งสองกลุ่มเส้นทางนี้ตลอดจนในพื้นที่เก็บข้อมูลถิ่นอื่นๆ พบว่า การใช้เกณฑ์พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ไม่สามารถอธิบายได้

5.2 การใช้เกณฑ์พัฒนาการของเสียงพยัญชนะกับเสียงสระดั้งเดิม

ผลการสังเคราะห์พัฒนาการของเสียงพยัญชนะกับสระภาษาไทยดำดั้งเดิมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พบว่า พยัญชนะกับสระส่วนใหญ่ไม่สามารถที่จะนำมาใช้จัดกลุ่มย่อยหรือสนับสนุนการอพยพย้ายถิ่นได้ เนื่องจากเป็นเสียงที่มีการกลายเสียงจากภาษาไทยดำดั้งเดิมมาสู่ภาษาลูกในปัจจุบันเหมือนกัน หรืออาจเป็นเสียงที่มีเสียงแปรแต่เป็นการแปรในอัตราไม่สูง จึงไม่ส่งผลกระทบต่อระบบภาษา ดังนั้นจึงมีพยัญชนะกับสระบางเสียงเท่านั้นที่ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้วิเคราะห์การจัดกลุ่มย่อยได้ โดยจะต้องเป็นเสียงที่มีการกลายเสียงจากภาษาไทยดำดั้งเดิมมาสู่ภาษาลูกในปัจจุบันแตกต่างกันไปตามถิ่น ผู้วิจัยได้สรุปพัฒนาการของเสียงพยัญชนะกับสระภาษาไทยดำดั้งเดิมที่สามารถจัดกลุ่มย่อยภาษาไทยดำตามถิ่นได้ ดังตารางที่ 5 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5 สรุปพัฒนาการของเสียงพยัญชนะกับสระภาษาไทยคำดั้งเดิมที่สามารถจัดกลุ่มย่อยภาษาไทยตามถิ่น

พัฒนาการ ของเสียงพยัญชนะ กับสระภาษาไทย ดั้งเดิม		ไทดำ ประเทศ ไทย	ไทดำประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว						ไทดำประเทศสาธารณรัฐ สังคมนิยมเวียดนาม																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										
			จ.เชียงขวาง	จ.หัวพัน	จ. หลวงน้ำทา	จ.พงสาลี	จ.เอียนบ้าย	จ. เตียนเบียนฟู	จ.เซินลา	บ.เป่า ม.เซินลา	บ.มี ม.เซินลา	บ.ซาลัก ม.เซินลา	บ.ตั้ง ม.เซินลา	บ.ฮุ่ม ม.เซินลา	บ.ตั้ง ม.เซินลา	บ.เบียง ม.เซินลา	บ.ก่องน้อย ม.เซินลา	บ.นาตา ม.มวอย																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
1. *ʔj-, *j-	(1) > j-	●																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	

พัฒนาการ ของเสียงพยัญชนะ กับสระภาษาไทย ดั้งเดิม	ไทดำ ประเทศ ไทย	ไทดำประเทศสาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว		ไทดำประเทศสาธารณรัฐ สังคมนิยมเวียดนาม																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																														
		จ.เซียงขวาง	จ.หัวพัน	จ. หลวงน้ำทา	จ.เอียนบ้าย	จ.พงสาลี	จ. เตียนเบียนฟู	จ.เซินลา																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										
								บ.เซียงเกียว ม.คูน	บ.ม่วงไซย ม.คูน	บ.โพนทอง ม.เซียงค้อ	บ.สบสถาน ม.หลวงน้ำทา	บ.น้ำแ่งน ม.หลวงน้ำทา	บ.น้ำแ่งน ม.หลวงน้ำทา	บ.ทองบัว ม.สิง	บ.ไร่ขี้เหล็ก ม.หลวงน้ำทา	บ.ป่ง ม.หลวงน้ำทา	บ.ไร่ขี้เหล็ก ม.หลวงน้ำทา	บ.ไร่ขี้เหล็ก ม.หลวงน้ำทา	บ.ไร่ขี้เหล็ก ม.หลวงน้ำทา																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
ตะวันออก	ตะวันตก																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	</

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นพัฒนาการของเสียงพยัญชนะกับสระบางเสียงในภาษาไทยคำดั้งเดิมที่มีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไปตามถิ่น อธิบายได้ดังต่อไปนี้

การใช้การกลายเสียงลำดับที่ (1) *ʔj-, *j- ภาษาไทคำดั้งเดิมจัดกลุ่มภาษา มีการกลายเสียงออกเป็น 3 กลุ่ม ซึ่งให้ผลใกล้เคียงกับผลการสืบสร้างพยัญชนะในภาษาไทยคำดั้งเดิมของ L-Thongkum (2002) ที่ *ʔj- รวมเสียงกับ *j- จะกลายเสียงเป็น z- ในภาษาไทยคำประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และกลายเสียงเป็น j- ในภาษาไทยคำประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แต่ต่างกันที่ในงานวิจัยนี้ ไทคำกลุ่มตะวันออกในประเทศไทยและไทคำในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกลายเสียงเป็น ɲ-

จากการใช้การกลายเสียงลำดับที่ (2) *ph- ในภาษาไทยคำดั้งเดิม มีการกลายเสียงเป็นพยัญชนะต้น ph- ในภาษาไทยคำปัจจุบันประเทศไทยทั้งสองกลุ่ม และในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่ถิ่นบ้านเชียงเกี้ยว บ้านม่วงไซ เมืองคุน แขวงเชียงขวาง และถิ่นบ้านโพหนอง บ้านสบสาน เมืองเชียงค้อ แขวงหัวพัน และกลายเสียงเป็นพยัญชนะ f- ในแขวงพงสาลีและแขวงหลวงน้ำทา ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และทุกถิ่นในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งสอดคล้องกับผลการสืบสร้างของ L-Thongkum (2002) ที่ให้พยัญชนะ *ph- > f-/ ph- ในภาษาไทยคำถิ่นต่างๆ

การใช้การกลายเสียงลำดับที่ (3) *-e-/_*w ในภาษาไทยคำดั้งเดิม มีการกลายเสียงเป็นเสียงเดิม -e- ในภาษาไทยคำปัจจุบัน ได้แก่ ไทคำกลุ่มตะวันตกในประเทศไทย ไทคำแขวงหัวพันในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และไทคำถิ่นบ้านแทงซอน เมืองแกง จังหวัดเตียนเบียนฟู ในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม กลายเสียงเป็นสระประสม io ในไทคำกลุ่มตะวันออก ประเทศไทย ไทคำในแขวงเชียงขวาง แขวงพงสาลี และแขวงหลวงน้ำทา ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเกือบทุกถิ่นในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ได้แก่ ไทคำถิ่นบ้านกานา เมืองลอ จังหวัดเียนบ้าย ถิ่นบ้านกอมี่ บ้านหนองโน บ้านเต็น เมืองแกง จังหวัดเตียนเบียนฟู และถิ่นบ้านเบ้า บ้านซางลัก บ้านฮุ่ม และบ้านตัง เมืองเซินลา จังหวัดเซินลา และมีการกลายเสียงในลักษณะแปรอิสระระหว่างเสียง io~e พบในถิ่นบ้านฮิมล่า 1 เมืองแกง จังหวัดเตียนเบียนฟู และถิ่นบ้านมี เมืองเซินลา จังหวัดเซินลา ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

จากการใช้การกลายเสียงลำดับที่ (1) - (3) แสดงการกลายเสียงของพยัญชนะกับสระภาษาไทยคำดั้งเดิมที่ทำให้ลักษณะทางเสียงแตกต่างกันในแต่ละถิ่นดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยสามารถนำมาใช้พิจารณาจัดกลุ่มย่อยภาษาไทคำได้ ดังต่อไปนี้

ไทคำในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีการกลายเสียงจากภาษาไทคำดั้งเดิมมาสู่ภาษาลูกในปัจจุบัน ได้แก่ ไทคำถิ่นจังหวัดเียนบ้าย ถิ่นจังหวัดเตียนเบียนฟู และถิ่นจังหวัดเซินลาเหมือนกันทุกถิ่น ยกเว้น การกลายเสียงในลำดับที่ (3) ที่มีการกลายเสียงแตกต่างกันไปในบางถิ่นเท่านั้น คือ ถิ่นบ้านแทงซอน บ้านฮิมล่า 1 เมืองแกง จังหวัดเตียนเบียนฟู และถิ่นบ้านมี เมืองเซินลา

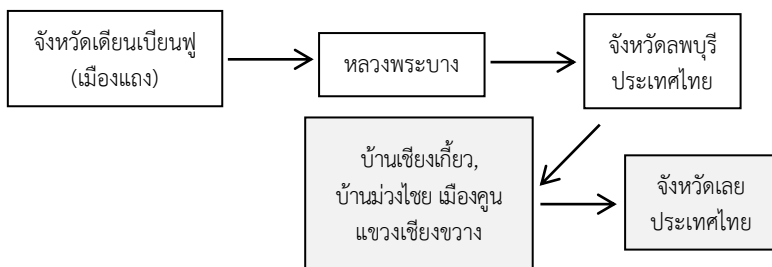
จังหวัดเขินลา ดังนั้นการกลายเสียงของพยัญชนะกับสระภาษาไทยคำจึงไม่สามารถนำมาใช้จัดกลุ่มย่อยภาษาไทยคำในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้

ไทดำในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวพบว่า จากการใช้การกลายเสียงลำดับที่ (2) สามารถแบ่งกลุ่มไทดำในถิ่นแขวงเชียงขวางและถิ่นแขวงหัวพันที่มีการกลายเสียงเป็น ph- ออกจากไทดำถิ่นแขวงหลวงน้ำทาและถิ่นแขวงพงสาสิทธิ์ที่มีการกลายเสียงเป็น f- นอกจากนี้ จากการกลายเสียงในลำดับที่ (3) ช่วยแยกไทดำถิ่นแขวงหัวพันที่มีการกลายเสียงมาเป็นสระเสียงเดิม -e- ออกจากไทดำถิ่นแขวงเชียงขวางที่มีการกลายเสียงมาเป็นสระประสม -ie- การแบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทยคำในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจากการใช้การกลายเสียงลำดับที่ (2) และ (3) นี้ยังสนับสนุนเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นที่ว่า เส้นทางการอพยพหนึ่งออกจากถิ่นฐานเดิมที่จังหวัดเขินลา ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เข้ามาประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่แขวงหัวพัน และอีกเส้นทางหนึ่งออกจากถิ่นฐานเดิมที่จังหวัดเตียนเบียนฟู ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ลงมาประเทศไทยครั้งแรกที่จังหวัดลพบุรี และเดินทางย้อนกลับขึ้นไปจนถึงแขวงเชียงขวาง ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก่อนจะเข้ามาที่ประเทศไทยเป็นครั้งที่สอง

ไทดำในประเทศไทย เมื่อพิจารณาจากการกลายเสียงลำดับที่ (1) และ (3) แล้วสามารถนำมาใช้แบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทยคำได้ว่าเป็นคนละกลุ่มกันสอดคล้องกับการใช้เกณฑ์พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมที่เป็นเกณฑ์หลักคือ การกลายเสียงลำดับที่ (1) ไทดำประเทศไทย กลุ่มตะวันตกกลายเสียงเป็น j- และไทดำกลุ่มตะวันออกกลายเสียงเป็น ɲ- นอกจากนี้ การกลายเสียงลำดับที่ (3) ไทดำประเทศไทย กลุ่มตะวันตกกลายเสียงเป็น -e- และไทดำกลุ่มตะวันออกกลายเสียงเป็น -ie- จากการใช้การกลายเสียงลำดับที่ (1) และ (3) ที่ใช้แบ่งกลุ่มย่อยภาษาไทยคำออกเป็นสองกลุ่มนี้ช่วยสนับสนุนเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการกลายเสียงในลำดับที่ (3) ที่บอกได้อย่างชัดเจนว่าไทดำกลุ่มตะวันตกประเทศไทย ใกล้ชิดกับไทดำถิ่นบ้านโพหนองและบ้านสบสาน เมืองเชียงค้อ แขวงฟัวพ้น ซึ่งในอดีตเคยเป็นเส้นทางอพยพเดียวกัน ส่วนไทดำกลุ่มตะวันออก ประเทศไทย ใกล้ชิดกับไทดำถิ่นบ้านเชียงเกี้ยวและบ้านม่วงไชย เมืองคูน แขวงเชียงขวาง ที่มีประวัติการอพยพในเส้นทางเดียวกัน

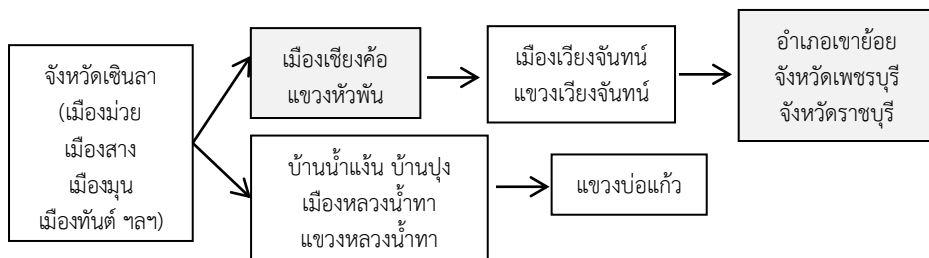
จากการใช้การกลายเสียงพยัญชนะกับสระภาษาไทยคำทั้ง 3 ลำดับ แสดงให้เห็นว่าสามารถนำมาใช้จัดกลุ่มย่อยภาษาไทยคำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เฉพาะไทดำในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศไทย และสามารถใช้เป็นข้อสนับสนุนหนึ่งของเส้นทางการอพยพของชาวไทดำที่อพยพมาคนละเส้นทางกันได้ที่ว่าไทดำกลุ่มตะวันออกประเทศไทย ก่อนที่จะอพยพรอบที่สองมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านนาป่าหนาด จังหวัดเลยนั้น ได้มีการอพยพลงมาจากเมืองคูน แขวงเชียงขวาง เนื่องจากสภาพบ้านเมืองที่ย่อยยับจากสงครามและไม่พบเจอญาติที่กระจัดกระจาย ไทดำบางส่วนจึงตัดสินใจอพยพกลับมาสู่ประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง และตั้งรกรากที่บ้านนาป่าหนาดดังกล่าว นอกจากนี้จากการลงภาคสนามในปี 2558 ปราษณู

ไทดำจากบ้านนาป่าหนาดที่เป็นผู้นำคณะผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลด้วยนั้นก็ได้บังเอิญพบเจอญาติที่เมืองคุนนี้เช่นกัน ดังรูปที่ 4 ซึ่งแสดงเส้นทางการอพยพของชาวไทดำกลุ่มตะวันออก ประเทศไทย

รูปที่ 4 ถิ่นฐานและเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นของชาวไทดำกลุ่มตะวันออก ประเทศไทย

นอกจากนี้ ผลจากการใช้การกลายเสียงดังกล่าว โดยเฉพาะในลำดับที่ (3) ยังสอดคล้องกับประวัติการอพยพย้ายถิ่นของไทดำกลุ่มตะวันตกในประเทศไทยด้วยที่ว่า ไทดำกลุ่มตะวันตก ในประเทศไทย กับไทดำถิ่นเมืองเชียงค้อ แขวงหัวพัน มีการอพยพย้ายถิ่นออกจากถิ่นฐานเดิมที่จังหวัดเซินลาเช่นเดียวกัน โดยไทดำกลุ่มตะวันตก ประเทศไทย อพยพลงมาจากแขวงหัวพันผ่านเมืองเวียงจันทน์ แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แล้วมาตั้งรกรากครั้งแรกที่อำเภอเขาย้อย ในประเทศไทย ดังรูปที่ 5 แสดงเส้นทางการอพยพของชาวไทดำกลุ่มตะวันตก

รูปที่ 5 ถิ่นฐานและเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นของชาวไทดำกลุ่มตะวันตก ประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการกลายเสียงลำดับที่ (3) จาก *-e-/_*w ในภาษาไทดำดั้งเดิม ไปเป็นเสียงเดิม -e- ในภาษาไทดำปัจจุบันกลุ่มตะวันตก ประเทศไทย และไทดำแขวงหัวพัน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หากไทดำถิ่นดังกล่าวนี้ยังรักษาเสียงเดิม -e- ไว้อยู่ การกลายเสียงนี้จะเป็นลักษณะเดียวที่สามารถใช้สนับสนุนประวัติศาสตร์เส้นทางการอพยพย้ายถิ่นฐานดังกล่าวได้

จากที่กล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นได้ว่า การใช้เกณฑ์พัฒนาการของเสียงพยัญชนะกับสระภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเกณฑ์รองสามารถนำมาใช้เป็นเกณฑ์จัดกลุ่มย่อยของภาษาไทยในประเทศไทยได้แบ่งออกจากร้อยละชัดเจน สอดคล้องกับการใช้เกณฑ์พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยดั้งเดิมที่เป็นเกณฑ์หลัก และเห็นร่องรอยเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นได้เพิ่มมากขึ้นในภาษาไทยต่างประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวบางถิ่น อีกทั้งผลของการกลายเสียงดังกล่าวยังสามารถแสดงความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างไทดำประเทศไทยกับไทดำประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่เป็นไทดำปัจจุบันอพยพ มากกว่าไทดำประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่เป็นไทดำปัจจุบันต้นกำเนิด

5.3 การสัมผัสภาษา (Language contact)

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่ทำให้ลักษณะทางเสียงของพยัญชนะและสระภาษาไทยปัจจุบันแตกต่างกันไปตามถิ่นอาศัยกล่าวได้ว่า ปัจจัยภายนอกภาษาซึ่งก็คือการสัมผัสภาษา (Language contact) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมาก โดยเฉพาะไทดำในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงมากที่สุด รองลงมาคือไทดำประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและไทดำในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดหรือกล่าวได้ว่ารักษาเสียงเดิมไว้มากที่สุด ดังนี้

พยัญชนะ *j- ที่กลายเสียงมาเป็น z- ในภาษาไทยต่างประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามทั้งนี้ก็เนื่องมาจากสัมผัสภาษากับภาษาเวียดนามถิ่นเหนือทุกถิ่นเหมือนกันทั้งหมดแล้ว ส่วนในภาษาไทยดำกลุ่มตะวันออก ประเทศไทย และในภาษาไทยดำปัจจุบันประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะกลายเสียงเป็น j- ซึ่งสอดคล้องกับที่ Li (1977) ได้สืบสร้างภาษาไทยพบว่า *j- ในภาษาไทยดำดั้งเดิมจะเปลี่ยนมาเป็น j- ในภาษาลาว ขณะที่ภาษาไทยมาตรฐานยังคงรักษาเสียงเดิม j- ไว้ได้ ทั้งนี้การกลายเสียงมาเป็น j- ในภาษาไทยดำกลุ่มตะวันออก ประเทศไทย อาจอธิบายได้ว่าน่าจะได้รับอิทธิพลของภาษากลุ่มลาวและภาษาถิ่นเลยที่มีระยะเวลาของการสัมผัสภาษามาเป็นระยะเวลานานร่วม 100 ปีมาแล้ว ส่วนพยัญชนะ *ʔj- จะกลายเสียงเป็น j- ในไทดำประเทศไทยทั้งสองกลุ่ม และเป็นเสียง j- เฉพาะในไทดำประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สอดคล้องกับที่ L-Thongkum (2002) ได้สืบสร้างไว้ว่า *ʔj- > j- ในภาษาไทยดำกลุ่มตะวันตก (E) แต่ที่กลายเสียงมาเป็น j- ในไทดำประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนี้ ผู้พูดไทดำน่าจะปรับตามคำที่ออกเสียง j- ที่กลายเสียงมาจากภาษาไทยดำดั้งเดิม *j- ดังได้กล่าวข้างต้น จึงออกเสียงคำที่ควรออกเสียง j- (< *ʔj-) เป็น j- (< *j-) แทน ซึ่งจัดเป็นกระบวนการแก้ไขเกินเหตุ (Hypercorrection) ของผู้พูด

อย่างไรก็ตาม ในภาษาไทยดำกลุ่มตะวันออกประเทศไทยนี้ โสภิตา ถาวร (2556) ได้สังเกตพบเสียง j- (< *j-) เฉพาะในผู้พูดกลุ่มวัยสูงอายุและวัยกลางคน (ยกเว้น 1 คำ คือคำว่า ‘ยาก’ [jaʔ³³]) แต่กลุ่มวัยรุ่นใช้เสียง j- ในทุกคำ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มวัยรุ่นไม่น่าจะรักษาเสียงดั้งเดิม *j- ไว้ แต่น่าจะเกิดจากการรับอิทธิพลมาจากภาษาไทยมาตรฐาน ดังนั้นแนวโน้ม

ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ **j-** ในภาษาไทดำถิ่นนี้จึงสันนิษฐานได้ว่าจะเปลี่ยนแปลงเป็น ***j- > j- > j-** ในอนาคตซึ่งจะส่งผลต่อการจัดกลุ่มย่อยของภาษาไทดำด้วย

***ph-** ที่กลายเสียงมาเป็น **f-** ในภาษาไทดำประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สามารถสันนิษฐานได้ว่ารับอิทธิพลมาจากภาษาเวียดนามที่ในระบบเสียงพยัญชนะไม่มีเสียง **ph-** ในทุกถิ่น สำหรับภาษาไทดำในประเทศไทยทั้ง 2 กลุ่ม และไทดำแขวงเชียงขวาง แขวงหัวพัน ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จะกลายเสียงเป็น **ph-** ยกเว้น 1 คำที่เปลี่ยนไปเป็น **f-** คือคำว่า “ผิง (ไฟ, แดด)” [**fiŋ**²²] การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในคำเพียงคำเดียวนี้อธิบายได้ว่าเกิดจากปัจจัยภายในภาษาที่ L-Thongkum (2002) ให้ข้อสังเกตว่า พยัญชนะ ***ph-** ที่อยู่หน้าสระ ***i** จะเปลี่ยนเป็น **f-** ในภาษาไทดำทุกถิ่น สำหรับการกลายเสียงมาเป็น **ph-** นั้นอาจอธิบายได้ว่าไทดำทั้งสองกลุ่มในประเทศไทย กับไทดำแขวงเชียงขวาง และแขวงหัวพัน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังคงรักษา ***ph-** ในภาษาไทดำดั้งเดิมไว้ได้ตาม “ทฤษฎีคลื่น” ของ Hartmann (1998) ที่ว่ากลุ่มคนที่อพยพออกจากถิ่นฐานเดิมจะยังคงรักษารากภาษาเดิมไว้ได้ ส่วนบริเวณถิ่นฐานเดิมจะมีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาอยู่มาก ส่วนการเปลี่ยนแปลงของเสียงจาก **ph-** ไปเป็น **f-** ที่พบคำเดียวนั้น โสริตา ถาวร (2556) อธิบายว่าอาจเนื่องมาจากการสัมผัสภาษากับภาษาเวียดนามก่อนอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้ว ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่งเริ่มเกิดขึ้น จึงทำให้พบรูปแบบ **[f-]** ในภาษาไทดำ ประเทศไทย เพียงคำเดียว มากกว่าที่ผู้พูดไทดำในประเทศไทยและในแขวงเชียงขวางกับแขวงหัวพัน ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวจะเคยใช้ **[f-]** ในทุกคำแล้ว รับเสียง **ph-** ที่เป็นเสียงปรัภาคในภาษาไทยมาตรฐานและภาษาลาวเข้ามาใช้ ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกภาษา จะเห็นได้ว่าลักษณะการกลายเสียงของ ***ph- > f-/ ph-** ในภาษาไทดำนี้ จัดเป็นลักษณะเด่นที่สามารถนำมาจัดกลุ่มย่อยได้อย่างดี

***-e-/_*w** มีการกลายเสียงที่แตกต่างออกไปและสามารถนำมาจัดกลุ่มย่อยได้ 3 กลุ่มย่อย ซึ่งอธิบายปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงเสียงได้ว่า เสียง **-iəw-** และ **-əw-** ที่เกิดขึ้นในแต่ละถิ่นแตกต่างกันนั้นมีการกลายเสียงมาจากทั้ง ***iau** และ ***eu** ตามลำดับ ในภาษาไทดำดั้งเดิม (Li, 1977) ซึ่งนอกจากจะพบในภาษาไทดำแล้ว ยังพบในภาษาไทอื่นๆ เช่น ภาษากลุ่มลาวและภาษาไทยมาตรฐานก็มีใช้ทั้ง 2 เสียง **[-iəw-, -ə:w-]** นี้ด้วย และยังพบลักษณะแปรอิสระระหว่าง **io~e** ในไทดำถิ่นบ้านฮิมล่า 1 เมืองแดง จังหวัดเดียนเบียนฟู และถิ่นบ้านมี เมืองเซินลา จังหวัดเซินลา ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งจากการเก็บข้อมูลในถิ่นอื่นๆ หลายถิ่น ผู้วิจัยก็ได้พบว่ามีการแปรอิสระระหว่าง 2 เสียงนี้ แต่การแปรดังกล่าวยังอยู่ในอัตราที่น้อย อย่างเช่นไทดำกลุ่มตะวันออก ประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงเสียงที่มีเงื่อนไขเกิดเป็นเสียง **-io-** ในคำส่วนใหญ่ แต่มีข้อยกเว้นในบางคำที่ยังรักษาเสียงเดิม **-e-** ไว้ ซึ่งพบเฉพาะในผู้พูดกลุ่มวัยสูงอายุบางคน และในถิ่นอื่นๆ ก็พบลักษณะนี้ เช่น ถิ่นบ้านแทงชวนก็พบรูปแบบ **[iə]** ของสระ **/e/** บางคำ เช่น **[piəw²²]** ‘เปลว(ไฟ)’ เป็นต้น

จากลักษณะดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานได้ว่า ลักษณะการกลายเสียงของภาษาไทดำดั้งเดิม *-ɛ-/_*w นี้ เป็นลักษณะเฉพาะตัวที่มีการเปลี่ยนแปลงระหว่างสองเสียงอยู่ (Individual sound) นอกจากนี้หากพิจารณาภายนอกภาษาแล้วก็อาจอธิบายได้ว่า คำที่พบว่ามี การแปรเจเกิดจากบางคำที่ภาษาเวดล้อมมีพัฒนาการแตกต่างออกไป เช่น รูปแปร [ɛ] ที่รับอิทธิพลมาจากภาษากลุ่มลาวในคำว่า “เขี้ยว, ฟัน” [khew³¹] คำว่า “เอว” [ʔew²²] คำว่า “เปลว (ไฟ)” [pew²²] และคำว่า “เหลว” [lew²²] เป็นต้น

จากที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยมองว่าการกลายเสียงที่แตกต่างกันในไทดำประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ไทดำในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและไทดำในประเทศไทย ได้สะท้อนให้เห็นอิทธิพลของปัจจัยการสัมผัสภาษารวมถึงระยะเวลาที่มีการสัมผัสภาษาได้เป็นอย่างมาก เห็นได้จากการใช้เกณฑ์พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมที่เป็นเกณฑ์หลัก โดยเฉพาะวรรณยุกต์ A ในภาษาไทดำทั้ง 2 กลุ่ม ในประเทศไทย หรือเกณฑ์พัฒนาการของเสียงพยัญชนะดั้งเดิมโดยเฉพาะพยัญชนะ n- (< *j-) ที่น่าจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายนอกภาษาหรือการสัมผัสภาษามากกว่าการรักษาเสียงเดิมในภาษาไทดำไว้ ซึ่งปัจจัยการสัมผัสภาษาดังกล่าวได้มีผลต่อการจัดกลุ่มย่อยของภาษาไทดำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย

6. สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดกลุ่มย่อยภาษาไทดำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยใช้เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์ คือ พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทดำดั้งเดิม และพัฒนาการของเสียงพยัญชนะกับสระภาษาไทดำดั้งเดิม รวมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์กับการอพยพย้ายถิ่นของชาวไทดำ โดยนำแนวคิดทางภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติมาประยุกต์ใช้เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเสียงภาษาไทดำดั้งเดิม (L-Thongkum, 2002 และ Pittayaporn, 2009) มาสู่ภาษาไทดำปัจจุบันถิ่นต่างๆ รวมถึงการวิเคราะห์การแปรและการเปลี่ยนแปลงเสียงภาษาไทดำต่างถิ่นกันใช้วิธีการศึกษาภาษาร่วมสมัย (synchronic study) ตามแนวภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistics) ผลการวิจัยพบว่า การใช้เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์ โดยเฉพาะเกณฑ์ทางเสียง ได้แก่ เกณฑ์พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมเป็นเกณฑ์หลัก ซึ่งพิจารณาจากสัทลักษณะของวรรณยุกต์ A ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในภาษาไทดำในปัจจุบัน ทำให้ผู้วิจัยสามารถจัดกลุ่มย่อยของภาษาไทดำในประเทศไทยได้เท่านั้น สำหรับการให้พัฒนาการของเสียงพยัญชนะกับสระดั้งเดิมเป็นเกณฑ์รองทั้งลำดับที่ (1) -(3) ได้แก่ ลำดับที่ (1) *ʔj- รวมเสียงกับ *j- ลำดับที่ (2) *ph- และลำดับที่ (3) *-ɛ-/_*w สามารถนำมาใช้จัดกลุ่มย่อยของภาษาไทดำได้ว่าไทดำในประเทศไทยมีความใกล้ชิดกับไทดำในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมากกว่าไทดำในประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยไทดำกลุ่มตะวันออก ประเทศไทย ใกล้ชิดกับไทดำแขวงเชียงขวางที่มีถิ่นฐานเดิมและอพยพออกจากเมืองแดง จังหวัดเดียนเบียนฟู ส่วนไทดำกลุ่ม

ตะวันตก ประเทศไทย ใกล้ชิดกับไทดำแขวงหัวพันที่มีถิ่นฐานเดิมออกจากจังหวัดเขินลา เช่นเดียวกัน โดยที่ทั้ง 2 กลุ่ม ในประเทศไทยนั้นต่างก็แยกออกจากกันสอดคล้องกับการใช้ เภณศัพท์พัฒนาการของเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิม ทั้งนี้ผลจากการจัดกลุ่มย่อยภาษาไทดำโดยใช้การ กลายเสียงวรรณยุกต์ และเสียงพยัญชนะกับเสียงสระดังกล่าวสามารถใช้สนับสนุน ประวัติศาสตร์เส้นทางการอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวไทดำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้

7. กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยย่อย “การแปรและการเปลี่ยนแปลง วรรณยุกต์ภาษาไทดำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ภายใต้โครงการวิจัย “การแปรตามภูมิภาค ของภาษาและวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” พุณ “ศาสตราจารย์ วิจัยดีเด่น ประจำปี 2558” สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย โดยมีศาสตราจารย์ ดร.สมทรง บุรุษพัฒน์ เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณแหล่งทุนวิจัย หน่วยงาน และบุคคลที่ สนับสนุนการวิจัย ได้แก่ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ โอสภาภิรัตน์ และรองศาสตราจารย์ ดร. วริษา โอสภานนท์ ผู้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของบทความ อาจารย์ ดร. โอเยศ บุญฤทธิ์ ผู้จัดการโครงการ ฯ นางสาววิภาภรณ์ ผละฤทธิ์ ผู้ช่วยวิจัยที่ ช่วยเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลวรรณยุกต์ด้วยวิธีการทางกลศาสตร์โดยใช้โปรแกรม คลื่นเสียง Praat อาจารย์ไสว เพชรธนู ผู้อำนวยการความสะดวกในการเดินทางไปยังประเทศ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม นายพนัส ล้วนเมือง, ว่าที่ร้อยตรี โกมล บุญสูงเพชร ดร. เพชรตะบอง ไพศุณย์, ร้อยเอก ทอน แป้นโก๋ ท้าวกาบแก้ว ผู้อำนวยการความสะดวกในการเดินทางไปยังประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน ของชาวไทดำ และผู้ให้ข้อมูลชาวไทดำทุกคน

เชิงอรรถ

¹ ไทดำจังหวัดเยินบาย (Yen Bai) ไม่ได้จัดอยู่ในเส้นทางการอพยพย้ายถิ่นจากประเทศ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมาสู่ประเทศไทย ผลจากการเก็บข้อมูลเสียงของไทดำในถิ่นนี้ จึงนำมาใช้พิจารณาในเรื่องพัฒนาการของเสียงในภาษาไทดำต้นกำเนิดเพื่อให้เห็นการแปรและ การเปลี่ยนแปลงเสียงของภาษาไทดำประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามในภาพรวม เท่านั้น

² การอพยพของชาวไทดำกลุ่มตะวันตกนี้เกิดจากชาวไทดำถูกกวาดต้อนเข้ามาตั้งแต่ ช่วง ค.ศ.1780 โดยราชอาณาจักรสยาม สมัยกรุงธนบุรี ยกทัพไปตีกรุงเวียงจันทน์และยึด เวียงจันทน์ได้ เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก แม่ทัพสยามจึงให้ทัพหลวงพระบางไปกวาดต้อนไทดำ จากเมืองทันต์และเมืองม่วย (ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดเขินลา) มาไว้ที่กรุงเวียงจันทน์ แล้วได้ กวาดต้อนเชลยไทดำรวมกับเชลยลาวเวียงจันทน์ข้ามแม่น้ำโขงมาประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กันทิมา วัฒนะประเสริฐ และสุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2531). รายงานการวิจัยระบบเสียงภาษาลาวของกลุ่มน้ำท่าจีน. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กาญจนา พันธุ์คำ. (2523). ลักษณะเฉพาะด้านเสียงของภาษาลาวในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชาคริต อนันทรารวัน. (2521). ระบบหน่วยเสียงในภาษาไทยคำ หมู่บ้านนาป่าหนาด ตำบลเขาแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ. (2545). คลังศัพท์ไทดำดั้งเดิม. (ม.ป.ท.)
- พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2555). การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางศัพท์และเสียงในภาษาไทยถิ่นที่พูดในจังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- เพชรตะบอง ไพศุณญ์. (2553). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของไทดำในกระแสการเปลี่ยนแปลง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบไทดำในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาภาษาศาสตร์ การพัฒนาภูมิภาค คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, เลย.
- เพ็ญวิภา อยู่เย็น. (2556). การแปรเสียงวรรณยุกต์ตามตัวแปรอายุในภาษาไทยช่อง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาภาษาศาสตร์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- รสริน เสือส่อสิทธิ์. (2535). ระบบเสียงภาษาลาวช่อง หมู่บ้านดอนเตาอิฐ ตำบลรางหวาย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี. สารนิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- วิไลลักษณ์ เดชะ. (2530). ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงของภาษาไทย 6 ภาษาที่พูดในอำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2556). การแปรและการเปลี่ยนแปลงวรรณยุกต์ไทดำ. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 32(2), 19-40.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2561). หลากหลายสำเนียงไทดำในอุษาคเนย์. กรุงเทพฯ: บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- สุนทรรัตน์ แสงงาม. (2549). การแปรคำศัพท์และวรรณยุกต์ตามกลุ่มอายุและทัศนคติต่อภาษาในภาษาไทย (ไทดำ) ที่พูดในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

- สุพัตรา จิรนนทนากรณ์, อัญชลี สิงห์น้อย และศิริพร มณีชู. (2546). รายงานการวิจัยเรื่อง ระบบไวยากรณ์ในภาษาไทยโซ่ง. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2541). การจัดกลุ่มภาษาไทยโซ่งโดยใช้เสียงวรรณยุกต์. *ทอถักอักษร: รวมบทความทางภาษาและวรรณคดีไทย*. นครปฐม: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โสภิตา ถาวร. (2556). การแปรและการเปลี่ยนแปลงทางเสียงในภาษาไทยดำ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- โสภิตา ถาวร และสมทรง บุรุษพัฒน์. (2559). การแปรและการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ภาษาไทยดำตามภูมิภาคในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. *วารสารศิลปศาสตร์*, 16(2), 89-112.
- โสภิตา ถาวร และสมทรง บุรุษพัฒน์. (2561). *ถ้อยสำเนียงไทยดำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. กรุงเทพฯ: บริษัทจรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). *ภาษาศาสตร์สังคม (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพันธ์ อุณากรสวัสดิ์. (2536). ศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาผู้ไทกับภาษาลาวโซ่ง. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- อัญชลี บุรณะสิงห์. (2531). วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ถ้อยคำของคนสามระดับอายุในภาษาไทยโซ่ง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์และภาษาเอเชียอาคเนย์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- Bacchi, S. (2000). *King cobra Pou Chao Ngou Haou*. Iowa: Tai Studies Center.
- Burusphat, S. (2012). Tones of Thai song varieties. *Journal of the Southeast Asian Linguistics Society (JSEALS)*, 5, 32-48.
- Fippinger, J. & Fippinger, D. (1974). Black Tai phonemes, with reference to White Tai. *Anthropological Linguistics*, 12(3), 83-97.
- Gedney, W. J. (1964). A comparative sketch of White, Black and Red Tai, *The Social Review Special Number*, 14, 1-47.
- Hartmann, J. (1998). A linguistic geography and history of Tai Meuang-Fai (Ditch-Dike) Techno-Culture. *Journal of Language and Linguistics*, 16(2), 67-100.
- L-Thongkum, T. (2002). Old Tai Dam (Black Tai) and the Meanings of Ambiguous Words in Modern Thai Elaborate Expressions. Paper presented at the 12th Annual Conference of the Southeast Asian Linguistics Society (SEALS XII), May 15-17, 2002. Northern Illinois University, DeKalb.

- Li, F. (1977). *A handbook of comparative Tai*. Hawaii: The University Press of Hawaii.
- Maneewong, O. (1987). *A comparative phonological study of Lao Song in Petchburi and Nakhon Pathom provinces*. MA Thesis, Mahidol University, Nakhon Pathom.
- Pittayaporn, P. (2009). *Phonology of Proto-Tai*. Ph.D. dissertation. Department of Linguistics, Cornell University.
- Plungsuwan, W. (1981). *A tonal comparison of Tai dialects in Ratchaburi*. MA Thesis in Linguistics Faculty of Graduate Studies, Mahidol University, Nakhon Pathom.